

# **APA-RICHTLIJNEN (EDITIE 2010)**

# INHOUDSOPGAVE

<b>A</b>	<b>Verwijzingen in de tekst (APA-style)</b> .....	<b>4</b>
1	Inleiding .....	4
2	Verwijzen in de tekst: drie focuspunten .....	5
3	Publicaties met auteur(s) .....	6
4	Publicaties met een organisatie als auteur .....	8
5	Publicaties zonder auteur .....	9
6	Publicaties zonder publicatiejaar of -datum .....	10
7	Vertaalde publicaties.....	10
8	Klassieke werken en werken uit de middeleeuwen .....	10
9	Volledige websites .....	11
10	Informatie uit persoonlijke communicatie .....	11
11	Citaten .....	12
11.1	Korte citaten en blokcitaten .....	13
11.2	Citeren uit online bronnen zonder paginering.....	14
11.3	Citaten aanpassen: toegestane veranderingen.....	15
11.3.1	Een citaat inkorten.....	15
11.3.2	Wijzen op een spelfout of tikfout in de oorspronkelijke tekst .....	15
11.3.3	Extra informatie toevoegen in het citaat.....	15
11.3.4	Een woord benadrukken.....	16
11.3.5	Aanpassingen doorvoeren omwille van syntactische redenen .....	16
11.4	Citaten uit de tweede hand (indirect citeren) .....	16
12	Verwijzen naar een specifiek onderdeel van de publicatie .....	17
<b>B</b>	<b>De referentielijst (APA-style)</b> .....	<b>18</b>
1	Inleiding .....	18
1.1	De referentielijst: lijst van alle vernoemde werken .....	18
1.2	Belang van een correcte en volledige referentielijst.....	19
1.3	Keuze voor de APA-stijl .....	19
2	De opmaak van de referentielijst .....	20
3	De volgorde van de referenties .....	21
4	Toegestane afkortingen in de referentielijst.....	23
5	Elementen van referenties .....	23
5.1	Auteur(s) .....	24
5.2	Publicatiejaar .....	25
5.3	Titel van de bron .....	26
5.4	Extra informatie die na de titel van de bron wordt opgenomen.....	27

5.4.1 De geraadpleegde editie .....	27
5.4.2 Het geraadpleegde volume .....	28
5.4.3 Vorm van de geraadpleegde bron .....	28
5.4.4 Extra informatie bij hoofdstukken in een samengesteld boek .....	28
5.4.5 Informatie voor een vertaald boek .....	29
5.5 Publicatie-informatie bij gedrukte publicaties .....	30
5.5.1 Boek .....	30
5.5.2 Artikel uit een (wetenschappelijk) tijdschrift .....	30
5.5.3 Krantenartikel .....	31
5.6 Publicatie-informatie bij online documenten .....	31
5.6.1 Online documenten met een doi-code .....	31
5.6.2 Online documenten zonder doi-code .....	32
5.7 Publicatie-informatie bij doctoraatsthesisen en masterproeven.....	34
5.8 Cursusteksten van docenten .....	35
5.9 Collegenotities .....	35
<b>Referentielijst .....</b>	<b>36</b>

# A VERWIJZINGEN IN DE TEKST (APA-STYLE)

## 1 Inleiding

In je bachelor- en masterproef en in elke paper die je voor je studie schrijft, volstaat het niet om achteraan een referentielijst op te nemen. Om niet beschuldigd te worden van plagiaat, ben je verplicht om ook in de tekst zelf te verwijzen naar de geraadpleegde documenten en publicaties. Met die literatuurverwijzingen maak je duidelijk welke elementen in de tekst jouw woorden en ideeën zijn, en wat het gedachtegoed van iemand anders is.

Voor elke verwijzingen moet de lezer kunnen nagaan of de bron correct gebruikt is. Iedere verwijzing in de tekst moet gemakkelijk en snel in de literatuurlijst terug te vinden zijn. Omgekeerd mag in de literatuurlijst geen referentie voorkomen waarnaar niet in de tekst verwezen is.

Je literatuurverwijzingen in de tekst en in de referentielijst zijn gebonden aan strikte regels. Het geheel van regels voor het samenstellen van referenties en verwijzingen in de tekst wordt ook wel citatiestijl genoemd.

Welke citatiestijl je moet hanteren hangt af van je discipline. MLA (Modern Language Association) wordt veel toegepast in de literatuur- en geesteswetenschappen (bv. filosofie). APA (American Psychological Association) is het meest gangbare systeem in publicaties over economie, onderwijs, politieke wetenschappen, sociologie en communicatie. Omdat veel onderzoek in de toegepaste taalkunde valt onder de noemer communicatiestudies volgen we binnen de Faculteit Taal en Letteren van de HUB de richtlijnen van de APA-manual (6<sup>e</sup> editie van 2010).

Er zijn verschillende methodes in omloop voor verwijzingen in de tekst: (1) voetnoten, (2) nummers in de tekst of (3) vermeldingen met achternaam van de auteur(s) en het publicatiejaar. APA gebruikt de laatste methode.

De American Psychological Association heeft richtlijnen opgesteld voor Engelstalige teksten. Officiële APA-richtlijnen voor de andere talen zijn er niet. Omdat de meeste studenten Toegepaste Taalkunde en Taal- en Letterkunde hun afstudeerwerk in een andere taal dan het Engels schrijven, hebben we<sup>1</sup> gezocht naar een vertaling die zo dicht mogelijk aanleunt bij het Engels. In deze cursustekst worden enkel voorbeelden voor het Nederlands en het Engels gegeven. Op HUBwise vind je een document met de vertaling van veel voorkomende termen en afkortingen in APA-verwijzingen.

---

<sup>1</sup> Met dank aan de collega's vreemde talen.

## 2 Verwijzen in de tekst: drie focuspunten

De APA-manual (2010) schrijft voor dat je in de tekst altijd de auteur(s) en het publicatiejaar moet vermelden. Je kunt echter door je manier van verwijzen de nadruk leggen op de inhoud, op de auteur(s) of op het jaar van de publicatie. In Tabel 1 wordt dezelfde bron telkens met een andere focus weergegeven.

Tabel 1

*Drie focuspunten bij het verwijzen naar bronnenmateriaal*

Focus op:	Voorbeeld
de inhoud	Plagiaat – zowel bewust als onbedoeld – vormt een hardnekkig probleem aan universiteiten (Beets <sup>2</sup> , 1995).
de auteur(s)	Beets (1995) stelt dat plagiaat – zowel bewust als onbedoeld – een hardnekkig probleem vormt aan universiteiten.
het publicatiejaar	Al in 1995 stelt Beets dat plagiaat – zowel bewust als onbedoeld – een hardnekkig probleem vormt aan universiteiten.

Wil je de nadruk leggen op de resultaten van de studie of op de inhoud van de geraadpleegde tekst, plaats dan zowel de auteur(s) als het jaartal tussen haakjes. Wil je vooral de auteur(s) benadrukken, plaats dan enkel het jaartal tussen haakjes. Wil je de aandacht van de lezer naar het jaar van publicatie richten, vermeld dan het jaartal in de zin. Die laatste methode is echter minder gebruikelijk. Gebruik deze manier van verwijzen alleen als je twee bronnen uit verschillende jaartallen met elkaar wilt vergelijken.

### Voorbeeld

Uit het overzichtartikel van Smith, Harris en Zimmerman (2009) wordt duidelijk dat studies naar de doeltreffendheid van plagiaatlessen geen recent gegeven zijn. Al in 1985 publiceerden Richards en Desmond de resultaten van een interventiestudie bij eerstejaarsstudenten psychologie.

---

<sup>2</sup> De meeste voorbeelden in deze cursus zijn fictief. De naam van de auteur(s) en het publicatiejaar zijn verzonnen.

### 3 Publicaties met auteur(s)

In deze paragraaf vind je de APA-richtlijnen (2010) om te verwijzen naar teksten waarvan de auteur(s) gekend zijn. De regels gelden voor (hoofdstukken en bijdragen uit) boeken, artikels uit wetenschappelijke tijdschriften en vakbladen, voor onderzoeksrapporten en voor krantenberichten en internetteksten.

Vermeld enkel de familienaam van de auteur. Voornamen of initialen en persoonlijke titels zoals 'professor' of 'doctor' laat je achterwege.

Als je meer dan één keer naar dezelfde bron verwijst in dezelfde alinea, moet je enkel bij de eerste vermelding het publicatiejaar vermelden. Bij de tweede vermelding is dat niet meer nodig. Vermeld je de bron opnieuw in een andere alinea, dan moet je het jaartal wel vermelden.

Als je de auteur(s) in de zin zelf vernoemt, staat enkel het publicatiejaar tussen ronde haakjes.

Je mag ook de auteur(s) en het publicatiejaar tussen ronde haakjes plaatsen. Als de verwijzing aan het einde van de zin staat, let er dan op dat het afsluitende leesteken volgt na het laatste ronde haakje.

#### Voorbeelden

Uit het overzichtartikel van Smith, Harris en Zimmerman (2009) wordt duidelijk dat studies naar de doeltreffendheid van plagiaatlessen geen recent gegeven zijn.

Studies naar de doeltreffendheid van plagiaatlessen zijn geen recent gegeven (Smith, Harris, & Zimmerman, 2009).

Het aantal auteurs bepaalt hoe je bronverwijzing eruit ziet. Tabel 2 geeft een overzicht.

Verwijs je naar een publicatie met twee, drie, vier of vijf auteurs, dan moet je alle auteurs in de tekst vermelden. Je behoudt de volgorde van de namen zoals die op de oorspronkelijke publicatie staan. In de verwijzingen tussen ronde haakjes staat vóór de laatste naam een ampersand (&).

Als je de auteurs in de zin vermeldt, scheid je beide namen (in het geval van twee auteurs) en de voorlaatste en laatste naam (bij 3, 4 of 5 auteurs) door het woordje 'en' in de taal van je paper, bachelor- of masterproef. Schrijf je in het Engels dan gebruik je dus 'and'. In het Duits wordt dat 'und', in het Frans 'et', in het Italiaans 'e', in het Spaans 'y' (of 'e', als de tweede naam begint met de klank [i]) en in het Russisch 'и'.

Tabel 2

*APA-conventies voor publicaties met auteur en publicatiejaar (1<sup>e</sup> verwijzing)*

N auteurs	Auteur(s) in de lopende tekst	Auteur(s) en jaartal tussen haakjes
1	Barnes (1998) vermeldt ...	... een probleem is (Barnes, 1998).
2	Piolat en Azaert (2010) onderzochten ...	Een recente Franse studie (Piolat & Azaert, 2010) wees uit dat ...
3, 4 of 5	Graham, Smith en Johnson (2004) ...	... (Graham, Smith, & Johnson, 2004).
6 of meer	In hun overzichtsartikel presenteren Verheyen et al. (2009) ...	... is de laatste jaren sterk gedaald (Verheyen et al., 2009).

In het Engels plaats je in de lopende zin een komma tussen de laatste en de voorlaatste auteur.

### **Voorbeeld**

In their review article, Smith, Harris, and Zimmerman (2009) discuss ...

In de andere talen komt er geen komma tussen de laatste en de voorlaatste auteur.

### **Voorbeeld**

In hun overzichtsartikel bespreken Smith, Harris en Zimmerman (2009)...

Bij verwijzingen met 3, 4 of 5 auteurs worden bij de eerste verwijzing alle auteurs vermeld. Bij volgende verwijzingen wordt alleen de naam van de eerste auteur vermeld. De afkorting et al. vervangt de namen van de andere auteurs. Et al. staat voor et alii (en anderen).

### **Voorbeeld**

Een korte lessenreeks over plagiaat en bronverwijzingen in academische teksten vermindert het risico op allerlei vormen van onbewust plagiaat (Goethals, Janssen, Bellen, & Ackermans, 2001). Tijdens die lessen kunnen thema's behandeld worden als ...

Het effect van een lessenreeks over plagiaat en bronverwijzingen werd door Goethals et al. (2001) onderzocht via een experiment. Daaraan namen 148 studenten deel. ...

Als door het weglaten van de auteurs verwarring mogelijk is met een andere referentie uit de lijst, vermeld je voldoende auteursnamen zodat de verwijzing niet langer ambigu is. Bijvoorbeeld: (Braaksma, Rijlaarsdam, et al., 2002) en (Braaksma, Van den Bergh, et al., 2002).

Bij verwijzingen naar 6 of meer auteurs vermeld je enkel de eerste auteur, gevolgd door et al. In de literatuurlijst wordt et al. niet gebruikt. Daar vermeld je alle auteurs.

Als je in je tekst verwijst naar meerdere publicaties van verschillende auteurs (via een opsomming tussen haakjes) worden de publicaties alfabetisch gerangschikt op naam van de eerste auteur van elke publicatie. De publicaties worden gescheiden door een puntkomma en een spatie.

Bij publicaties van dezelfde auteur(s) vermeld je enkel het jaartal gescheiden door een komma.

Als je twee of enkele publicaties van dezelfde auteur(s) tussen haakjes opsomt, vermeld je de oudste publicatie eerst. Publicaties uit hetzelfde jaar krijgen een achtervoegsel. Aan het jaar van de oudste publicatie wordt de letter a toegevoegd, aan de op na oudste de letter b, enzovoort. Ook in de referentielijst voeg je die letter toe aan het jaartal.

Voorbeelden voor de net beschreven regels vind je in Tabel 3.

Tabel 3

*Verwijzingen in opsommingen*

<b>Opsomming tussen haakjes met twee of enkele ...</b>	<b>Voorbeeld</b>
publicaties van verschillende auteurs	Verschillende studies (Adams, 2009; Janssen et al., 2007; Smith & Adams, 2002; Van den Bergh, Rijlaarsdam, & Braaksma, 1999) hebben aangetoond ...
publicaties van dezelfde auteur	Rijlaarsdam (2000, 2002, 2004, 2008) omschrijft ...
publicaties van dezelfde auteur uit hetzelfde jaar	Van den Bergh en Janssen (2005a, 2005b) definiëren ...

#### **4 Publicaties met een organisatie als auteur**

Als de publicatie op naam staat van een organisatie (bv. een overheidsinstelling of een stichting) vermeld je bij de eerste verwijzing de volledige naam. Als een organisatie vaak wordt aangeduid met een afkorting, mag je die afkorting in je tekst gebruiken.



Bij de eerste verwijzing moet je de volledige naam vermelden gevolgd door de afkorting. Als de organisatie in de lopende tekst genoemd wordt, gebruik je ronde haken.

### **Voorbeeld**

De Centra voor Alcohol- en ander Drugproblemen (CAD, 2007) vermelden in hun meest recente publicatie dat Vlaamse scholieren gemiddeld ...

Als de naam van de organisatie tussen ronde haakjes staat gebruik je vierkante haken.

### **Voorbeeld**

In een recent rapport over alcoholgebruik bij jongeren (Centra voor Alcohol- en ander Drugproblemen [CAD], 2007) wordt duidelijk dat ...

Vanaf de volgende verwijzingen volstaat de afkorting.

### **Voorbeeld**

*Alinea 2*

In een recent rapport over alcoholgebruik bij jongeren (Centra voor Alcohol- en ander Drugproblemen [CAD], 2007) wordt duidelijk dat ...

*Alinea 4*

Volgens de CAD (2007) ...

## **5 Publicaties zonder auteur**

Bij krantenberichten en internetteksten staat er vaak geen auteur. Is dat het geval, verwijs dan naar de publicatie met de eerste vier woorden van de titel (of de hele titel als deze niet te lang is). Als het eerste woord een lidwoord is, wordt het weggelaten.

Titels van krantenberichten en internetteksten krijgen dubbele aanhalingstekens; titels van (woorden)boeken<sup>3</sup> en rapporten worden gecursiveerd.

### **Voorbeelden**

De K.U.Leuven heeft twee jaar geleden een studiedag georganiseerd rond plagiaat ("Universiteit bestrijdt plagiaat", 2007). Tijdens die studiedag ...

Om te bepalen of een woord Engels of Nederlands was, heb ik *Van Dale Groot Woordenboek Hedendaags Nederlands* (2006) als maatstaf gebruikt. Als het woord in dat woordenboek als lemma was opgenomen ...

---

<sup>3</sup> Verwijs naar een woordenboek met de titel als het woordenboek gekend is onder die naam.

## 6 Publicaties zonder publicatiejaar of -datum

Als een tekst geen publicatiedatum heeft, vermeld je z.j. (zonder jaar) in een Nederlandse tekst. Schrijf je de paper of het eindwerk in het Engels dan gebruik je de afkorting n.d. (no date).

### Voorbeeld

In het document "Verwijzen naar literatuur volgens het APA-systeem" (z.j.) wordt vermeld dat je altijd ...

Bij een wetenschappelijk tijdschriftartikel dat aanvaard is voor publicatie, maar nog niet gepubliceerd werd, schrijf je tussen ronde haakjes **in press** of **in druk**.

### Voorbeelden

Thompson en Davis (in druk) beweren ...

Thompson and David (in press) state ...

## 7 Vertaalde publicaties

In het geraadpleegde document een vertaald werk is, dan vermeld je de naam van de oorspronkelijke auteur en **twee jaartallen** tussen de ronde haakjes. De twee jaartallen worden gescheiden door een **schuine streep**. Het eerste jaartal is het publicatiejaar van de oorspronkelijke tekst. Het tweede jaar is het publicatiejaar van de vertaling.

### Voorbeeld

Reeds in het eerste Harry Potter boek (Rowling, 1997/1998) worden volwassen thema's aangesneden.

## 8 Klassieke werken en werken uit de middeleeuwen

De publicatiedatum van de meeste klassieke werken is niet gekend. Meestal zal je ook niet de oorspronkelijke tekst raadplegen, maar wel een moderne vertaling. Vermeld dan het jaar van de vertaling voorafgegaan door **vert.** (in een Nederlandse tekst) of **trans.** (in een Engelse tekst).

### Voorbeeld

Socrates (vert. 2002) geeft de volgende indeling: ...

Mariken van Nieumeghen (vert. 2003) beschrijft het verhaal van een ...

Als je verwijst naar een fragment uit de Bijbel vermeld je de versie. Ook verwijs je naar het boek, het hoofdstuk en het vers.

## **Voorbeeld**

Deze regel in het gedicht verwijst naar Genesis 1:1 (Willibrordvertaling).

Ook in de verwijzingen naar fragmenten uit klassieke werken en werken uit de middeleeuwen verwijs je naar het specifieke hoofdstuk/gedicht en het specifieke vers.

## **9 Volledige websites**

Als je naar een hele website verwijst, volstaat in de tekst de vermelding van de hoofdpagina tussen ronde haakjes. Het jaar waarin de website voor het laatst werd aangepast of vernieuwd, vermeld je niet. Een website als geheel wordt niet opgenomen in de referentielijst achteraan.

## **Voorbeeld**

Op de website van de American Psychological Association (<http://www.apa.org>) vind je onder andere een aantal vaak gesteld vragen over de APA-richtlijnen.

## **10 Informatie uit persoonlijke communicatie**

Een aantal studenten verzamelt voor hun bachelorproef of masterproef informatie van deskundigen via een telefoongesprek of e-mail (bijvoorbeeld de oplossing voor een vertaalkwestie). Deze ongepubliceerde informatiebronnen zijn uiteraard niet toegankelijk voor anderen. Daarom moet/mag je ze ook niet vermelden in je referentielijst.

Als je de inhoud van persoonlijke communicatie verwerkt in je afstudeerscriptie of in een werkstuk, vermeld je tussen ronde haakjes:

- de initialen en de familienaam van de persoon van wie je de informatie gekregen hebt;
- de mededeling dat het om persoonlijk verkregen informatie gaat;
- de datum waarop je de informatie ontvangen hebt.

Voor een e-mail is dat de datum waarop je de e-mail ontvangen hebt. Voor een telefoongesprek of een interview is dat de datum waarop je het gesprek gevoerd hebt. Afhankelijk van de conventies die gelden in de taal waarin je het werkstuk schrijft, noteer je eerst de maand en dan de dag of eerst de dag en dan de maand. Het jaartal wordt van de dag en de maand gescheiden door een komma.

## Voorbeelden

Een mogelijke vertaling voor het begrip ... is ... (D. Vervloet, persoonlijke mededeling, 26 maart, 2009).

Van D. Vervloet – beëdigd vertaler sinds 2002 – kreeg ik het advies om de Duitse juridische term ... in het Nederlands te omschrijven als ... (persoonlijke mededeling, 26 maart, 2009).

De vermelding 'persoonlijke mededeling' moet aangepast worden aan de taal van je tekst (zie Tabel 4).

Tabel 4

*Vertaling voor de vermelding 'persoonlijke mededeling'*

Taal	Vertaling
Duits	persönliche Mitteilung
Engels	personal communication
Frans	communication personnelle
Italiaans	comunicazione personale
Russisch	личное сообщение
Spaans	comunicación personal

Ook **eigen collegenotities** vallen volgens de APA-manual (2010) onder de noemer 'persoonlijke communicatie'. Naar eigen collegenotities in je paper of eindwerk verwijst je door de naam van je docent en de dag van het college te vermelden.

## Voorbeeld

Een beschrijvende onderzoeksvraag ... (M. Raedts, persoonlijke communicatie, 30 september 2010).

## 11 Citaten

Citeren is het letterlijk overnemen van een tekstfragment. Wanneer het citaat in een andere taal geschreven is, moet je het dus ook in die taal overnemen. Bij een citaat moet je altijd het exacte **paginanummer vermelden**.

Wees niet te kwistig met citaten. Gebruik ze alleen wanneer ze iets nieuws zeggen of wanneer ze bevestigen wat je zelf al gezegd hebt. Een citaat opnemen betekent doorgaans dat je het eens bent met de geciteerde auteur(s). Je kunt een citaat ook laten voorafgaan of laten volgen op eigen kritische bedenkingen; bijvoorbeeld wanneer je verschillende definities met elkaar vergelijkt of wanneer je de mening van verschillende recensenten over een literair werk met elkaar vergelijkt.

## 11.1 Korte citaten en blokcitaten

Er bestaan twee soorten citaten: korte citaten van minder dan 40 woorden en lange citaten die minstens 40 woorden tellen. Zowel bij korte als bij lange citaten moet een paginavermelding staan.

**Korte citaten** plaats je **tussen dubbele aanhalingstekens**. De dubbele aanhalingstekens moeten vóór de eindpunt van de zin geplaatst worden. Je kunt het citaat laten voorafgaan door een dubbele punt, maar dat is niet noodzakelijk. Het paginanummer vermeld je in de ronde haakjes na het jaartal. Jaartal en paginanummer worden gescheiden door een komma. In een Nederlandse, Engelse, Franse, Spaanse en Italiaans tekst wordt het paginanummer voorafgegaan door 'p.' In een Duitse tekst komt er voor het paginanummer 'S.' te staan. In het Russisch schrijf je de afkorting 'стр.'

### Voorbeeld

Volgens Granello (2001, p. 299) bevatten hoogwaardige literatuursamenvattingen "convincing and well-thought-out arguments that are well grounded in the literature. They analyze the source articles for strengths and limitations and include objective critiques of the quality of the source information".

Je kunt de bronvermelding ook na het citaat invoegen.

### Voorbeeld

Hoogwaardige literatuursamenvattingen herken je aan hun "convincing and well-thought-out arguments that are well grounded in the literature. They analyze the source articles for strengths and limitations and include objective critiques of the quality of the source information" (Granello, 2001, p. 299).

Staat het **citaat verspreid over twee pagina's**, dan noteer je pp. en tussen de twee cijfers van de pagina's een liggend streepje. Bijvoorbeeld: pp. 15-16. Dat is zo voor het Nederlands, maar ook voor het Engels, Frans, Italiaans en Spaans. In het Duits noteer je: S. 15-16. In het Russisch: стр. 15-16.

Een **citaat van meer dan veertig woorden** begin je op 1,3 cm **of vijf spaties van de linkermarge**. Het citaat plaats je als een aparte alinea tussen de rest van je tekst, met onder en boven het citaat een **witregel**. Dit type citaat wordt een blokcitaat genoemd. Je gebruikt **geen aanhalingstekens** bij blokcitaten. Je mag het blokcitaat in een kleinere lettergrootte weergeven, maar dat moet niet. De **paginavermelding** komt **na de punt**.

## Voorbeeld

In de praktijk blijkt dat de literatuursamenvattingen van veel studenten niet het niveau halen dat hun docenten voor ogen hebben (Froese, Gantz, & Henry, 1998). In de zwakste teksten herhalen studenten enkel wat zij gelezen hebben in een beschrijvende opsomming. Van enige synthese is geen sprake. Hoogwaardige literatuursamenvattingen daarentegen bundelen en integreren de geraadpleegde publicaties (Bem, 1995). Bovendien wordt in goede literatuursamenvattingen de kwaliteit van de publicaties op allerlei manieren geëvalueerd.

They analyze the source articles for strengths and limitations and include objective critiques of the quality of the source information. They present both sides of an argument with a minimum of researcher bias. They draw synthesized conclusions logically based on objective evaluations; therefore readers of these papers can feel secure in the quality of the conclusions reached. (Granello, 2001, p. 299)

Zoals je ziet in de voorbeelden, kunnen **anderstalige citaten** opgenomen worden in de tekst. Wat je niet mag doen, is de anderstalige fragmenten (letterlijk) vertalen en tussen dubbele aanhalingsteksten plaatsen. Een citaat moet opgenomen worden in de oorspronkelijke taal.

**Verwijzingen binnen citaten** worden overgenomen, maar komen niet terug in de literatuurlijst.

## 11.2 Citeren uit online bronnen zonder paginering

Bij een webpagina zonder pagina-aanduiding bepaalt de opmaak hoe je naar een citaat verwijst.

Als de webpagina genummerde alinea's heeft, wordt met de **afkorting para.** naar de specifieke alinea verwezen. Bijvoorbeeld: Broens (2010, para. 5).

Je verwijst naar de paragraafkop en de alinea als de webpagina geen genummerde alinea's heeft maar wel paragrafen. Als de paragraafkop te lang is, wordt verwezen met een verkorte titel.

## Voorbeeld

Volgens de plagiaatsite van de K.U.Leuven ("Red je gezicht, plagieer niet", 2010) is plagiaat "elke overname van het werk (ideeën, teksten, structuren, beelden, plannen, ...) van zichzelf of van anderen, op identieke wijze of onder licht gewijzigde vorm en zonder adequate bronvermelding" (Definitie van plagiaat, para. 1).

### 11.3 Citaten aanpassen: toegestane veranderingen

Het is toegestaan om zonder extra aanduiding:

- de eerste letter van een citaat te veranderen in een hoofdletter of een kleine letter;
- leestekens aan het eind van een zin te veranderen.

#### 11.3.1 Een citaat inkorten

Stukken die niet relevant zijn, mag je weglaten uit het oorspronkelijke tekstfragment. Op de plaats van de weggelaten woorden zet je **drie puntjes**. Een weglating gebeurt altijd ergens in het midden van een citaat. Je kunt een citaat niet beginnen of eindigen met het beletselteken.

#### 11.3.2 Wijzen op een spelfout of tikfout in de oorspronkelijke tekst

Als je een spelfout of tikfout ontdekt in het citaat, moet je de fout overnemen. Een citaat is immers een letterlijke weergave van wat je hebt aangetroffen in de oorspronkelijke tekst. Om aan te geven dat je de fout opgemerkt hebt, plaats je tussen vierkante haakjes het woordje **[sic] na het woord dat fout geschreven is**. Sic is Latijn voor 'zo'. Je deelt de lezer dus mee dat je het woord zo hebt aangetroffen in de oorspronkelijke tekst. In het Russisch schrijft je [так!].

#### Voorbeeld

Aerts en Rijmen (2002) stellen zich de vraag "vanaf hoeveel zinnen, paragrafen [sic] of pagina's plagiaat doorgegeven moet worden aan de examencommissie" (p. 23).

#### 11.3.3 Extra informatie toevoegen in het citaat

Soms is bij een woord in het citaat extra informatie nodig opdat de lezer het citaat goed zou begrijpen, bijvoorbeeld bij een afkorting of een persoonlijk voornaamwoord. De toegevoegde uitleg moet je tussen vierkante haakjes plaatsen. Achter de opmerking noteer je je eigen initialen, zodat de lezer weet wie er aan het woord is.

#### Voorbeeld

In de praktijk blijkt dat de literatuursamenvattingen van veel studenten niet het niveau halen dat hun docenten voor ogen hebben (Froese, Gantz, & Henry, 1998). In de zwakste teksten herhalen studenten enkel wat zij gelezen hebben in een beschrijvende opsomming. Van enige synthese is geen sprake. Hoogwaardige literatuursamenvattingen daarentegen bundelen en integreren de geraadpleegde publicaties (Bem, 1995). Ook de kwaliteit van de

publicaties wordt in dit type literatuursamenvattingen geëvalueerd. Granello (2001) beschrijft de opbouw en inhoud van cognitief complexe literatuursamenvattingen als volgt:

They [cognitive complex syntheses] (M.R.) analyze the source articles for strengths and limitations and include objective critiques of the quality of the source information. They present both sides of an argument with a minimum of researcher bias. They draw synthesized conclusions logically based on objective evaluations; therefore readers of these papers can feel secure in the quality of the conclusions reached. (p. 299)

#### 11.3.4 Een woord benadrukken

Wil je een bepaald woord in het citaat benadrukken dan mag je het cursiveren op voorwaarde dat je die verandering meldt aan de lezer. Tussen vierkante haken noteer je achter het gecursiveerde woord in een Nederlands citaat [cursivering toegevoegd]. In het Engels noteer je [italics added]. Voor het Duits wordt dit [meine Hervorhebung] of [unsere Hervorhebung], voor het Frans [italiques ajoutées], voor het Italiaans [Il corsivo è mio] of [Il corsivo è nostro], voor het Spaans [cursiva nuestra] en voor het Russisch [курсив наш].

#### 11.3.5 Aanpassingen doorvoeren omwille van syntactische redenen

Citaten moeten een geheel vormen met de rest van de tekst. Daarom kan het nodig zijn om de volgorde van de woorden in het citaat aan te passen. Woorden die van plaats verwisseld zijn moet je tussen vierkante haken plaatsen.

##### Voorbeeld

Ook Drent et al. (2006, p. 6) vermelden dat het "met name in het wetenschappelijke bedrijf [belangrijk is] dat een auteur kan aangeven waarop zijn/haar beweringen zijn gebaseerd".

#### 11.4 Citaten uit de tweede hand (indirect citeren)

Voor indirecte citaten gelden er speciale richtlijnen. Er is sprake van een indirect citaat wanneer je een tekstfragment overneemt uit een publicatie die je niet zelf gelezen hebt. In zo een geval moet je aan je lezer duidelijk maken dat je het tekstfragment ook maar uit de tweede hand hebt. Dat doe je volgens de APA-richtlijnen door **as cited in** toe te voegen aan de bronverwijzing. In het Nederlands kun je **in** of **geciteerd in** gebruiken.

##### Voorbeeld

Daems (1999, geciteerd in Wirix & Pieters, 2008, p. 122) definieert het begrip plagiaat als volgt: "...".

In Tabel 5 zijn de equivalenten voor *as cited* samengebracht.



Tabel 5

*Equivalenten voor as cited in bij indirecte citaten*

Taal	Equivalent
Duits	zitiert nach
Engels	as cited in
Frans	cité par
Italiaans	citato in
Nederlands	geciteerd in
Spaans	citado en
Russisch	приводится по изданию + Gen.

Indirect citeren mag alleen als je de oorspronkelijke publicatie om welke reden dan ook niet kunt raadplegen. Beperk indirecte verwijzingen echter tot een minimum. Je kunt immers niet controleren of het citaat correct is overgenomen door de auteur(s) van de recentere publicatie.

In de referentielijst vermeld je enkel de publicatie die je zelf geraadpleegd hebt.

De constructies met **as cited in** mag je ook gebruiken wanneer je niet letterlijk citeert. Dat kan bijvoorbeeld voor oudere studies in de bespreking van een literatuuroverzicht.

### **Voorbeeld**

Resultaten van een oudere studie uit 1986 (De Wit, geciteerd in Van Hoeken, 2005) toonden aan dat ...

## **12 Verwijzen naar een specifiek onderdeel van de publicatie**

De APA-manual (2010) raadt auteurs aan (maar verplicht hen niet) om ook bij andere verwijzingen dan citaten in de tekst precies aan te geven waar het besprokene terug te vinden is. Als je de precieze pagina of de begin- en eindpagina van het hoofdstuk vermeldt, kan de lezer de tekstpassage gemakkelijk lokaliseren in de genoemde publicatie.

### **Voorbeeld**

Volgens Smith en Barns (2007, pp. 125-127) zijn er twee grote nadelen verbonden aan focusgroepen.

Sommige promotoren verlangen dat studenten in hun eindwerk steeds het paginanummer vermelden. Informeer bij je begeleider wat zijn/haar standpunt is over het vermelden van de pagina'(s) bij bronverwijzingen die geen citaten zijn.

## B DE REFERENTIELIJST (APA-STYLE)

### 1 Inleiding

#### 1.1 De referentielijst: lijst van alle vernoemde werken

Bij je werkstuk, bachelorproef of masterproef hoort een referentielijst. Dat is een inventaris van de documentatiebronnen<sup>4</sup> die je vernoemd hebt in je eigen tekst.

Boven de lijst schrijf je 'Referentielijst'. In Tabel 6 vind je de Duitse, Engelse, Franse, Italiaanse, Spaanse en Russische equivalent van 'referentielijst'.

Tabel 6

*Vertaling van het begrip Referentielijst<sup>5</sup>*

Taal	Referentielijst
Nederlands	Referentielijst
Duits	Quellenverzeichnis
Engels	Reference list
Frans	Références bibliographiques
Italiaans	Bibliografia
Russisch	Список ссылок
Spaans	Referencias bibliográficas

Een boek dat je gelezen hebt om meer te weten te komen over je onderwerp, maar dat je **niet vernoemd** hebt in je eigen tekst, mag je **niet opnemen** in je referentielijst. Dat is ook het geval voor informatiemateriaal dat je zelf verzameld hebt en dat niet door derden geraadpleegd kan worden. Voorbeelden zijn e-mails over een vertaalprobleem met een beëdigd vertaler en informatie uit interviews of telefoongesprekken. Als je de toestemming van de afzender of de geïnterviewde gekregen hebt, kan je de e-mail of de uitgeschreven tekst van het telefoongesprek of het interview opnemen in de bijlagen.

<sup>4</sup> Veel gebruikte publicaties voor bachelorproeven en masterproeven zijn (bijdragen uit samengestelde) boeken, artikels uit wetenschappelijke tijdschriften en vakbladen, internetteksten, doctoraatsthesisen, afstudeerscripties en woordenboeken.

<sup>5</sup> Met dank aan de collega's vreemde talen.

## 1.2 Belang van een correcte en volledige referentielijst

Een correcte en volledige referentielijst is om minstens twee redenen belangrijk: een referentielijst toont de lezers<sup>6</sup> waar je de informatie vandaan hebt en maakt het mogelijk om de inhoud van je tekst te controleren. Die controleerbaarheid is een belangrijke eigenschap van wetenschappelijke teksten. De geloofwaardigheid van je tekst daalt als de beschrijvingen van je referenties onvolledig of onjuist zijn. Dan lijkt het of je iets te verbergen hebt over het ontstaansproces van je tekst. Besteed dus de nodige tijd en zorg aan je referentielijst.

## 1.3 Keuze voor de APA-stijl

In de wetenschap hanteert men verschillende referentiesystemen. De richtlijnen van The American Psychological Association (APA) zijn een belangrijke standaard in de psychologie en in de sociale wetenschappen. Omdat taalbeheersingsonderzoek vaak aangevuld wordt met inzichten en benaderingsmethodes uit de sociologie en psychologie, gebruiken we binnen de Faculteit Taal- en Letterkunde van de Hogeschool-Universiteit Brussel de APA-richtlijnen voor referenties in papers en afstudeerwerken.

De APA-richtlijnen zijn opgesteld voor het Engels. Studenten TT en T&L schrijven ook papers en eindwerken in het Duits, Frans, Italiaans, Nederlands, Spaans en Russisch. Officiële APA-regels voor die talen zijn er niet. Bovendien verschillen het Nederlands, Frans, Duits, Italiaans, Spaans en Russisch van het Engels wat betreft het gebruik van hoofdletters en komma's. In dit document werd ervoor gekozen om de officiële richtlijnen van de APA zo strikt mogelijk te volgen, ook voor niet-Engelstalige publicaties. Een document met de Duitse, Franse, Italiaanse, Russische en Spaanse vertalingen van de elementen die in deze cursustekst aan bod komen, vind je op het intranet van de HUB.

Houd in gedachten dat in deze module enkel de APA-richtlijnen te vinden zijn voor veel gebruikte publicaties in bachelor- en masterproeven. De regels voor andere soorten bronnen en voor allerlei **uitzonderingen** kun je opzoeken in de **APA-manual (editie van 2010)** die beschikbaar is in de bibliotheekafdeling van onze faculteit.

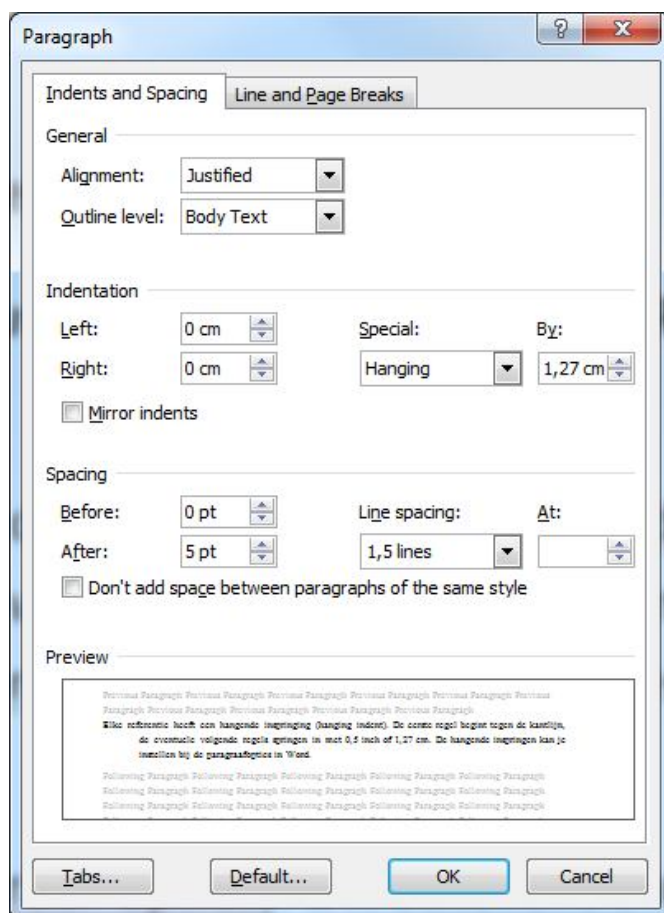
---

<sup>6</sup> je promotor, je lector, andere studenten die ook over dat thema onderzoek willen voeren

## 2 De opmaak van de referentielijst

De referentielijst start op een **nieuw blad** en krijgt het **kopje Referentielijst** in de taal van je paper of eindwerk.

Elke referentie heeft een **hangende insprong** (hanging indent). De eerste regel begint tegen de kantlijn, de eventuele volgende regels springen in met 0,5 inch of 1,27 cm. De hangende insprong kan je instellen bij de paragrafopties in Word (zie Figuur 1) of door het onderste gedeelte van de zandloper in de liniaal naar de gewenste positie te slepen.



Figuur 1. Opmaak instellen voor de referentielijst bij de paragrafopties in Word.

In principe moet er geen witregel staan tussen de verschillende referenties. Voor de duidelijkheid kan je na elke referentie een afstand van 5 of 10 punten instellen.

Aan het einde van een regel mogen **liggende streepjes** worden gebruikt **om woorden af te breken**.

Je gebruikt een **punt** na een voorletter en na ieder element van een referentie (zie paragraaf 5 in deze module). Na een **URL** of een **doi-code** (zie paragraaf 5.6 in deze module) plaats je **geen punt**.

Je gebruikt een **spatie** na:

- een komma, dubbele punt en puntkomma;
- een punt die volgt op de voorletter;
- een punt die onderdelen van referenties scheidt.

### **3 De volgorde van de referenties**

De referentielijst is een **alfabetische lijst**, gerangschikt op naam van de (eerstgenoemde) auteur<sup>7</sup> of redacteur. De volgorde van de namen op de publicatie moet gerespecteerd worden. Je mag ze niet alfabetisch herordenen binnen een referentie.

**Alle referenties staan in 1 lijst.** Splits de lijst dus niet op in aparte lijsten (bv. een alfabetische lijst met alle boeken en een alfabetische lijst met alle tijdschriftartikelen).

Als je de referenties rangschikt, moet je rekening houden met de volgende richtlijnen.

#### **1. Niets komt voor iets**

De bron van Jansen komt in de lijst dus voor die van Janssen. De bron van Vandenbergh komt voor die van Van den Berg.

#### **2. Namen met vaste voorvoegsels**

Vaste voorvoegsels zoals M', Mc en Mac moet je overnemen zoals ze er staan. Je mag van McAllister dus niet MacAllister maken.

#### **3. Namen met losstaande voorzetsels en lidwoorden**

Als voorzetsels en lidwoorden deel uitmaken van de naam, behandel je ze als onderdeel van de naam. Van den Bergh rangschik je dus onder de v en De Vries onder de d. Schrijf het voorzetsel of het lidwoord altijd met een hoofdletter wanneer dit woord het eerste woord is van de referentie.

---

<sup>7</sup> Voor publicaties zonder auteur(s) zie richtlijn 9.

#### **4. Auteurs met dezelfde familienaam**

Wanneer twee auteurs dezelfde familienaam hebben, worden ze alfabetisch gerangschikt op hun initiaal: de bron van Bert Smits komt dus voor die van Hugo Smits.

#### **5. Meer dan 1 publicatie van dezelfde auteur(s)**

Twee of meer bronnen van dezelfde auteur(s) orden je chronologisch. De oudste bron wordt het eerst vermeld in de lijst, de meest recente het laatst.

#### **6. Meer dan 1 bron van dezelfde auteur(s) uit hetzelfde jaar**

Wanneer verschillende bronnen van dezelfde auteur(s) in de referentielijst voorkomen, voeg je achter het publicatiejaar een kleine letter toe. Bijvoorbeeld: 2000a en 2000b. De oudste publicatie krijgt een a, de op een na oudste een b, enzovoort. Die letter moet je ook opnemen in de verkorte verwijzing in de tekst. Dankzij die letter vindt de lezer de juiste referentie onmiddellijk terug in de referentielijst.

#### **7. Meer dan 1 bron van dezelfde auteur en publicaties met anderen**

Teksten die hij/zij alleen geschreven heeft, staan voor de bronnen met andere auteurs. Bronnen met andere auteurs orden je alfabetisch op naam van de tweede auteur. Dus Janssen (2008) wordt gevolgd door Janssen (2010). Daarna volgens Janssen, Andriessen en Willems (1999) en Janssen en Hoodonkx (1995).

#### **8. Bronnen van organisaties**

Anonieme rapporten of andere teksten van organisaties worden onder de volledige naam van de organisatie opgenomen. APA-publicaties worden in de lijst dus opgenomen onder American Psychological Association.

#### **9. Bronnen zonder auteur**

Bronnen zonder auteur rangschik je volgens het eerste significante woord in de **titel**. Een anoniem krantenartikel met de titel "De vijand in de televisie" rangschik je dus onder de v. Bij de verwijzing in de tekst verwijs je met de verkorte titel naar deze bron: In een recent krantenbericht ("Vijand in de televisie", 2010) wordt een Amerikaanse studie belicht waarin ...

## 4 Toegestane afkortingen in de referentielijst

Binnen referenties mag je sommige woorden afkorten. Toegestane afkortingen vind je in Tabel 7.

Tabel 7

*Toegestane afkortingen in de referenties van Nederlandse en Engelse bronnen<sup>8</sup>*

Begrip	Afkorting in het Engels	Afkorting in Nederlands
Second edition – tweede druk	2 <sup>nd</sup> ed.	2 <sup>e</sup> druk of 2 <sup>e</sup> ed.
Editor - redacteur	Ed.	red.
Editors - Redacteuren	Eds.	red.
No date – zonder jaar	n.d.	z.j.
Page – pagina	p.	p.
Pages – pagina's	pp.	pp.
Volume 1	Vol. 1	Vol. 1
Volumes 1 tot en met 4	Vols. 1-4	Vols. 1-4

## 5 Elementen van referenties

Een referentie bevat (indien bekend) de volgende vier elementen in de volgende volgorde:

1. auteur(s);
2. publicatiejaar of publicatiedatum;
3. titel van de bron (eventueel gevolgd door extra informatie);
4. publicatie-informatie.

De inhoud van het element publicatie-informatie verschilt voor gedrukte en elektronische bronnen (zie paragraaf 5.6 in deze module).

---

<sup>8</sup> De equivalenten voor Duitse, Franse, Italiaanse, Russische en Spaanse referenties vind je op het intranet van de HUB.

## 5.1 Auteur(s)

Eerst wordt de achternaam van de (eerste) auteur geschreven gevolgd door:

- een komma,
- het initiaal van deze auteur,
- een punt.

Als er meer dan 1 auteur is, wordt het punt gevolgd door een komma, de naam van de tweede auteur, het initiaal van de tweede auteur en een punt (zie Figuur 2). Daarna volgen eventueel op dezelfde wijze de gegevens voor de andere auteur(s).

Vóór de laatste auteursnaam staat er altijd een **ampersand (&)**.

De achternamen van maximaal zeven auteurs worden vermeld. Wanneer een bron **meer dan zeven auteurs** heeft, worden enkel de eerste zes auteurs opgenomen, gevolgd door drie puntjes en de laatste auteur. Voor de laatste auteur staat geen ampersand (zie Figuur 2).

<b>1 auteur</b>	Clark, G.
<b>2 auteurs</b>	Palmer, I., & Hunt, F.
<b>3 auteurs</b>	Young, B., Cameron, A., & Douglas, M.
<b>4 auteurs</b>	MacDonald, L., Forbes, W., Evans, E., & Brown, N.
<b>5 auteurs</b>	Simpson, A., Edwards, J., Perry, D., Miller, T., & White, V.
<b>6 auteurs</b>	Clark, G., Knight, K., Lee, V., Bush, A., Adams, J., & Crawford, C.
<b>7 auteurs</b>	Hill, F., Camp, S., Lake, J., Bridge, B., Forest, T., Fields, A., & Wood, V.
<b>&gt;8 auteurs</b>	Smith, B., Bailey, M., Hill, L., Young, R., Stone, F., Hunt, N., ... Carter, J.

*Figuur 2.* APA-normen voor de auteursinformatie.

Als de **auteur onbekend** is, komt op de eerste plaats de titel van de bron te staan.

Als de auteur geen persoon is maar een **organisatie** (bv. een vereniging of onderzoekscentrum) wordt de volledige naam van de organisatie vermeld.

In de referentie van een **volledige verzamelbundel met redacteurs** (in het Engels editors) worden de redacteurs op dezelfde manier als auteurs opgenomen, maar gevolgd door de afkorting voor redacteur(en) tussen ronde haakjes in de taal van de publicatie. Achter de redacteur(en) van een Nederlandse verzamelbundel schrijf je dus (red.). In de referentie van een Engelstalige verzamelbundel met één editor schrijf je (Ed.). Bij meer dan één editor schrijf je (Eds.).



### **Voorbeelden**

Janssens, A., & Willems, B. (red.).

Young, B., Cameron, A., & Douglas, M. (Eds.).

**De auteursinformatie eindigt altijd met een punt.** Meestal is dit het punt na de initialen van de laatste auteur. Als er echter nog informatie komt – zoals (red.) – voeg je zelf nog een punt toe.

### **5.2 Publicatiejaar**

Na de auteur(s) of de redacteur(en) wordt het publicatiejaar vermeld. Het publicatiejaar staat tussen ronde haakjes. De informatie over de publicatiedatum wordt afgesloten met een punt na de haakjes.

In de referenties van boeken, doctoraatsthesisen, masterproeven, onderzoeksrapporten, webteksten en ander **niet-periodiek verschijnend materiaal** en in artikels uit **wetenschappelijke tijdschriften** volstaat het jaartal.

#### **Voorbeeld**

Smith, A., & White, B. (2009).

Bij een artikel ter perse vermeld je op de plaats van de publicatiedatum **(in press)** of **(in druk)**.

#### **Voorbeelden**

Black, C. (in press).

Willemsen, A. (in druk).

In de referentie van artikels uit **vakbladen** die maandelijks verschijnen, wordt naast het jaartal ook de maand vermeld. Je schrijft de naam van de maand in de taal van het artikel.

#### **Voorbeeld**

Lagerwerf, J., & Jansen, B. (2009, maart).

Verschijnt het vakblad om de twee maanden dan worden beide maanden gescheiden door een schuine streep.

#### **Voorbeeld**

Van Laar, W. (2009, maart/april).

In de referentie van artikels uit **populaire magazines** (bv. Humo, Knack, Quest, National Geographic) en **kranten** vermeld je het jaar, de maand en de dag.

### Voorbeeld

Gerrits, P. (2009, 2 maart).

Bij Nederlandstalige publicaties wordt de dag voor de maand geschreven: (2009, 2 maart). Dat geldt ook voor Duitse, Franse, Italiaanse, Russische en Spaanse publicaties. Bij Engelstalige publicaties wordt de volgorde omgewisseld: (2009, March 2).

Als het **publicatiejaar of de publicatiedatum niet gekend** is, vermeld je **(n.d.) bij een Engelstalige publicatie** en **(z.j.) bij een Nederlandstalige publicatie**. De afkorting n.d. staat voor 'no date'. De afkorting z.j. staat voor 'zonder jaar'.

### Voorbeelden

Streekstra, B., & Maes, F. (z.j.).

Smith, F., & Washington, G. (n.d.).

## 5.3 Titel van de bron

De woorden in de titel van een bron **worden zonder hoofdletters** geschreven. Enkel het eerste woord en eigennamen krijgen een hoofdletter. **Tussen de titel en de ondertitel** plaats je een **dubbele punt**. Een Engelstalige ondertitel begint met een hoofdletter. In het Nederlands en de andere talen gebruik je een kleine letter.

### Voorbeelden

Andeweg, B., & de Jong, J. (2003). Inleidingstechnieken van ministriële speech-schrijvers: een onderzoek naar werk en opvatting.

Andeweg, B., de Jong, J., & Hoeken, H. (1998). "May I have your attention?": Exordial techniques in informative oral presentations.

**Na de titel komt een punt**, tenzij de titel eindigt op een vraagteken of uitroepteken.

Het soort bron waarnaar je verwijst, bepaalt of de **titel gecursiveerd** moet worden **of niet**. In Tabel 8 vind je een overzicht van veelvoorkomende situaties.

Uit de opsomming in Tabel 8 valt de volgende vuistregel af te leiden: de titel wordt niet gecursiveerd wanneer naar een deel van het geheel verwezen wordt en wanneer het geheel later in de referentie wel gecursiveerd wordt opgenomen. Bijvoorbeeld: een bericht (deel van het geheel) in een krant (geheel) of een bijdrage (deel van het geheel) in een verzamelbundel (geheel).

Tabel 8

*Titels die wel en niet gecursiveerd moeten worden*

Niet gecursiveerd: deel van de bron	Wel gecursiveerd: volledige bron
Titel van een ... <ul style="list-style-type: none"><li>• artikel uit een tijdschrift</li><li>• krantenartikel</li><li>• bijdrage in een verzamelbundel</li><li>• lemma in een woordenboek</li><li>• lemma in een encyclopedie</li><li>• wiki</li></ul>	Titel van een ... <ul style="list-style-type: none"><li>• boek</li><li>• (wetenschappelijk) tijdschrift</li><li>• webpagina</li><li>• alleenstaand document (op het internet)</li><li>• krant</li><li>• doctoraatsthesis</li><li>• master- of bachelorproef</li><li>• onderzoeksrapport</li><li>• congrespaper of bijdrage aan een symposium</li><li>• cursustekst</li><li>• film, televisiereeks, CD</li><li>• PowerPoint-presentatie</li></ul>

De titel van het naslagwerk in **referenties van een lemma uit een woordenboek of een encyclopedie** wordt voorafgegaan door het woordje In.

### Voorbeeld

Plagiaat. (2010, 8 september). In *Wikipedia: de vrije encyclopedie*.

## 5.4 Extra informatie die na de titel van de bron wordt opgenomen

### 5.4.1 De geraadpleegde editie

De uitgave of druk noteer je **in de taal van de bron**. Deze extra informatie wordt tussen ronde haakjes geplaatst. Tussen de titel en de haakjes staat geen punt.

### Voorbeeld

Baarda, D., de Goede, M., & van der Meer-Middelburg, A. (2007). *Basisboek interviewen: handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews* (5<sup>e</sup> herziene druk).

Als je de **eerste editie** van een boek geraadpleegd hebt, moet je dat niet vermelden.

### 5.4.2 Het geraadpleegde volume

Als je bron uit meer dan één volume bestaat, vermeld je het nummer van het deel/volume dat je geraadpleegd hebt tussen ronde haakjes. De afkorting Vol. gaat zowel bij een Nederlandse als bij een Engelse bron aan dit nummer vooraf.

#### Voorbeeld

Anderson, G. (Ed.). (2002). *A history of mythology and culture* (Vol. 2).

Ook bij een lemma in een gedrukte encyclopedie vermeld je het volume. Na het volumenummer noteer je de pagina('s) waarop het lemma te raadplegen is.

#### Voorbeeld

Marchant, E. (2002). Gypsy oak. In *The new encyclopedia Britannica* (Vol. 42, pp. 304-305).

### 5.4.3 Vorm van de geraadpleegde bron

Informatie over de vorm van de bron wordt opgenomen na de titel tussen **vierkante haken**. Het gaat om **audiovisuele bronnen en elektronische bronnen die je via het internet geraadpleegd hebt**. In Tabel 9 vind je een overzicht.

Tabel 9

*Extra informatie over de vorm van de bron*

Vorm van de bron	Nederlandse referentie	Engelstalige referentie
Video blog post (Youtube)	[Filmbestand]	[Video file]
Audiobestand (MP3)	[Audiobestand]	[Audio podcast]
Televisieprogramma	[Televisieuitzending]	[Television broadcast]
Dvd	[DVD]	[DVD]
cd-rom	[CD-ROM]	[CD ROM]
PowerPoint-presentatie	[PowerPoint-presentatie]	[PowerPoint slides]
Hand-out van een college	[College hand-out]	[Class handout]

### 5.4.4 Extra informatie bij hoofdstukken in een samengesteld boek

In de verwijzing naar een bijdrage of hoofdstuk uit een samengesteld boek komt er nog een stuk informatie vóór de plaats van uitgave en de uitgever. In dit stuk worden de **redacteur(en)**, de titel van het boek (in cursief) en de **begin- en eindpagina van de bijdrage** of het hoofdstuk vermeld. Vóór deze drie elementen plaats je het woordje In gevolgd door de initiaal en de achternaam van de redacteur. Is er meer dan één redacteur dan wordt een ampersand (&) geplaatst voor de initiaal van de

laatste redacteur. Bij twee redacteurs moet er geen komma staan voor de ampersand, bij meer dan twee redacteurs wel. Na de (laatste) redacteur plaats je een komma, gevolgd door de titel van het boek en tussen haakjes de begin- en eindpagina van het hoofdstuk of de bijdrage voorafgegaan door pp.

### Principe

Auteur, A. (2007). Titel van de bijdrage. In A. Redacteur (red.), *Titel van het boek* (pp. xx-xx).  
Plaats van uitgave: Uitgeverij.

Auteur, B. (2005). Titel van de bijdrage. In A. Redacteur & B. Redacteur (red.), *Titel van het boek* (pp. xx-xx). Plaats van uitgave: Uitgeverij.

Auteur, C. (2010). Titel van de bijdrage. In A. Redacteur, B. Redacteur & C. Redacteur (red.), *Titel van het boek* (pp. xx-xx). Plaats van uitgave: Uitgeverij.

De **aanduidingen voor (red.), In en pp.** staan **in de taal van het boek**.

### 5.4.5 Informatie voor een vertaald boek

In de referentie van een vertaald boek noteer je achter de titel van het boek de initialen en naam van de **vertaler**. Na de naam van de vertaler komt een komma. Daarachter noteer je **Trans.** (voor een Engels boek) en **vert.** voor een Nederlands boek. De informatie over de vertaler plaats je tussen ronde haakjes.

### Procedure

Auteur, A. (2007). *Titel van het boek* (B. Vertaler, vert.).

Author, A. (2007). *Book Title* (B. Translator, Trans).

Achter de uitgever vermeld je tussen ronde haakjes **het publicatiejaar van het oorspronkelijke werk**.

### Procedure

Auteur, A. (2007). *Titel van het boek* (B. Vertaler, vert.). Plaats van uitgave: Uitgever (oorspronkelijk werk gepubliceerd in 1993).

Author, A. (2007). *Book Title* (B. Translator, Trans). Location: Publisher (original work published 1993).

## 5.5 Publicatie-informatie bij gedrukte publicaties

### 5.5.1 Boek

De referentie van een boek wordt afgesloten met de **plaats van uitgave** (naam van de stad) en de **naam van de uitgeverij**. Beide elementen worden gescheiden door een dubbele punt.

Worden **meerdere plaatsen** genoemd, dan vermeld je de **eerstgenoemde** plaats.

Bij **Amerikaanse steden** wordt ook de afkorting van de staat toegevoegd in de vorm van twee letters. Stad en Staat worden gescheiden door een komma. Bijvoorbeeld: Washington, DC: Uitgeverij.

Typische afkortingen zoals Inc., Co., bv., nv. en woorden als Uitgeverij, Publishers en Publishing achteraan een uitgeverijnaam worden weggelaten. Press en Books worden wel vermeld.

Na de uitgever komt er een punt.

### 5.5.2 Artikel uit een (wetenschappelijk) tijdschrift

Na de titel van het artikel volgt de **naam van het tijdschrift**. Beide delen van de referentie worden gescheiden door een punt. De naam van het tijdschrift wordt **gecursiveerd** (zie ook Tabel 8).

In de naam van het tijdschrift worden alle belangrijke woorden met een **hoofdletter** geschreven. Lidwoorden, voegwoorden en voorzetsels worden met kleine letters geschreven. Begint de naam van het tijdschrift met een lidwoord, dan wordt het lidwoord wel met een hoofdletter geschreven. Bijvoorbeeld: *Tijdschrift voor Taalbeheersing; Onze Taal; Dietsche Warande en Belfort; Journalism Studies; Journal of Studies in International Education; The Translator; Journal of Interpretation Research.*

Na de naam van het tijdschrift plaats je een **komma**.

Na de komma vermeld je – ook in cursief – het volumenummer (= de **jaargang**). Na het volumenummer vermeld je het **issuenummer** tussen ronde haakjes. Het issuenummer wordt niet gecursiveerd.

Na het issuenummer komt een komma. Daarachter noteer je de **begin- en eindpagina** van het artikel, **gescheiden door een koppelteken**. Deze beide nummers worden **niet voorafgegaan door pp**.

De referentie wordt afgesloten met een punt.

### **Procedure**

Auteur, A. (2010). Titel van het artikel. *Naam van het Tijdschrift*, volumenummer(issuenummer), xx-xx.

### **5.5.3 Krantenartikel**

In de referentie van een Nederlandstalig of Engelstalig krantenartikel wordt het paginanummer wel voorafgegaan door p. (of door pp. bij meerdere pagina's).

Kranten hebben ook geen volumenummer. Na de naam van de krant wordt dus meteen de pagina-informatie gegeven.

### **Voorbeeld**

Journalist, A. (2010). Titel van het artikel. *Naam van de Krant*, p. x.

Als de journalist niet gekend is, staat de titel van het artikel op de positie van de auteur. Begint het artikel met een lidwoord, dan wordt het lidwoord weggelaten in de referentie.

## **5.6 Publicatie-informatie bij online documenten**

Bij internetbronnen zijn er twee mogelijkheden:

- het document heeft een doi-code;
- het document heeft geen doi-code.

### **5.6.1 Online documenten met een doi-code**

Doi staat voor Digital Object Identifier.

Een DOI is een unieke alfanumerieke code die wordt toegekend aan tijdschriftartikelen die verschijnen bij bepaalde wetenschappelijke uitgevers. De DOI maakt een persistente (blijvende) link naar de locatie van documenten op het internet mogelijk. Daarmee is de toegang gegarandeerd, ook indien het internetadres wijzigt. (Habraken, 2008, p. 10)

Een voorbeeld van een doi-code is: doi:10.1016/j.learninstruc.2007.07.004

Elke doi-code bestaat uit drie onderdelen:

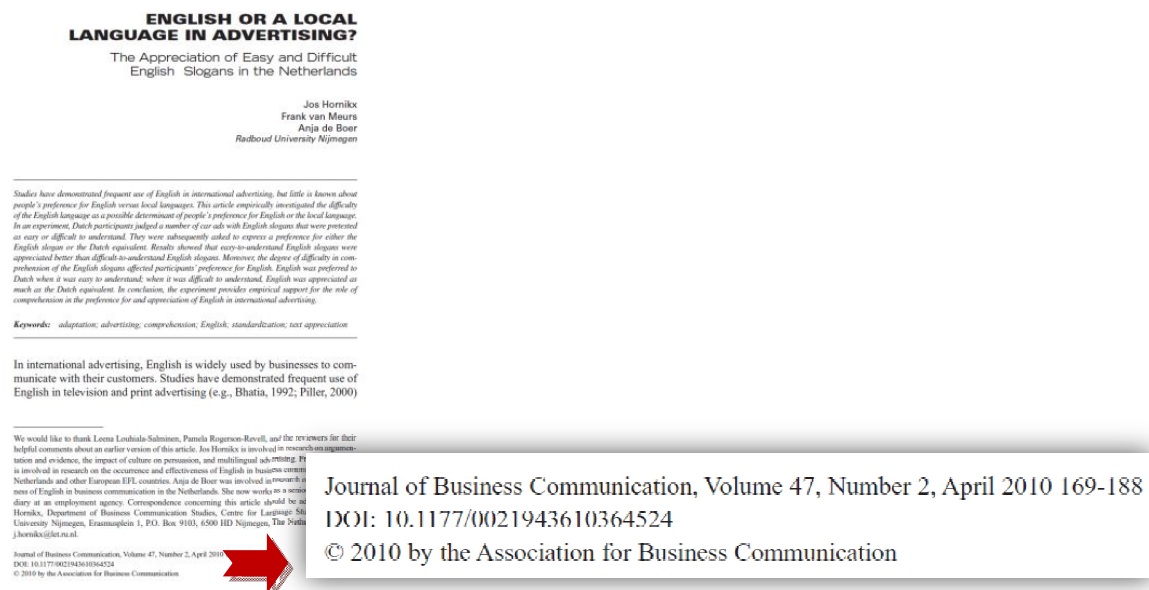
- een uitgeversgedeelte (10.1016 in het voorbeeld; de code voor Elsevier);
- een aanduiding voor het tijdschrift (j.learninstruc. in het voorbeeld wat de afkorting is voor *Learning and Instruction*);
- een reeks getallen die het artikel definiëren (in het voorbeeld: 2007.07.004).

Als het document (boek, bijdrage uit een boek, tijdschriftartikel, ...) een doi-code heeft, vermeld je die helemaal achteraan in de referentie. Na de doi-code volgt geen punt.

### Voorbeeld

Hornikx, J., Van Meurs, F., & de Boer, A. (2010). English or a local language in advertising? The appreciation of easy and difficult English slogans in the Netherlands. *Journal of Business Communication*, 47(2), 169-188. doi:10.1177/0021943610364524

De doi-code staat meestal op de eerste bladzijde van het document (zie Figuur 3).



Figuur 3. Tijdschriftartikel met doi-code op de eerste bladzijde.

### 5.6.2 Online documenten zonder doi-code

Als het document **geen doi-code** heeft, geef je **de URL** weer.

Na de URL volgt geen punt. De URL wordt ook niet onderlijnd.

**Bij full-text online artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften zonder doi** die je via het internet gevonden hebt, vermeld je de URL van de homepage van het tijdschrift.



### **Voorbeeld**

Van Reybroeck, M., & Hupet, M. (2009). Acquisition of number agreement: Effects of processing demands. *Journal of Writing Research*, 1(2), 153-172. Geraadpleegd via <http://jowr.org>

**Bij full-text online artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften zonder doi** die enkel te raadplegen zijn via een (afgesloten) elektronische database, vermeld je de URL van de homepage van de database.

### **Voorbeeld**

Hyland, K. (2002). What do they mean? Questions in academic writing. *Text*, 22(4), 529-557. Geraadpleegd via <http://web.ebscohost.com>

**Bij online artikelen uit vakbladen of magazines voor een breed publiek** wordt de URL van de homepage van het magazine vermeld.

### **Voorbeeld**

Van Maris, B. (2010, april). "Jaj sprreekt Nederlands! Dat is te kek!": Nederlands in buitenlandse films en boeken. *Onze Taal*, 79(4), 96-98. Geraadpleegd via <http://www.onzetaal.nl>

**Bij online krantenartikelen** of krantenartikelen die je geraadpleegd hebt via het databestand van de krant wordt de URL van de homepage van de krant vermeld.

### **Voorbeeld**

Trappeniers, A. (2009, 18 augustus). Humor in reclame is soms te ver gezocht. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://www.destandaard.be>

Heb je een krantenartikel geraadpleegd via Mediargus, dan vermeld je de URL van deze database in je referentie.

### **Voorbeeld**

Trappeniers, A. (2009, 18 augustus). Humor in reclame is soms te ver gezocht. *De Standaard*. Geraadpleegd via <http://www.mediargus.be>

Gaat het om de **elektronische versie van een gedrukt boek zonder doi** dan geef je de homepage van de uitgever of de database waar je het boek hebt gevonden. De plaats van uitgave en de uitgever worden niet vermeld.

### **Voorbeeld**

Van Heeswijk, E. (red.). (2007). *Journalistiek & Internet onderzoek 2002-2007: technofielen of digibeten?* Geraadpleegd via <http://www.google.be/books>

In de referentie van een **lemma in een online woordenboek of encyclopedie** vermeld je de URL van het lemma.

### **Voorbeeld**

Dialect. (n.d.). In *Merriams-Webster's online dictionary*. Geraadpleegd op 18 augustus 2010, via <http://www.merriam-webster.com/dictionary/dialect>

In de referentie van een **PowerPoint-presentatie of hand-out van je docent** die ook beschikbaar is op HUBwise vermeld je de URL van Hubwise. Die begint met https en niet met http.

### **Voorbeeld**

Raedts, M. (2010). *APA-richtlijnen voor de referentielijst* [PowerPoint-presentatie]. Geraadpleegd via <https://cygnus.cc.kuleuven.be>

Wanneer de **bron kan veranderen in de loop van de tijd**, vermeld je in de referentie ook de datum waarop je de bron geraadpleegd hebt. Dat geldt dus zeker voor **wiki's**.

### **Voorbeeld**

Plagiaat. (2010, 8 september). In *Wikipedia: de vrije encyclopedie*. Geraadpleegd op 28 september 2010, via <http://nl.wikipedia.org/wiki/Plagiaat>

## **5.7 Publicatie-informatie bij doctoraatsthesisen en masterproeven**

In de referentie van een ongepubliceerde doctoraatsthesis of masterproef vermeld je op de plaats van de publicatie-informatie de universiteit gevolgd door de locatie. Als de universiteitsnaam al de locatie bevat (bv. Katholieke Universiteit Leuven, Hogeschool-Universiteit Brussel, Universiteit Utrecht, enz.) moet je de locatie niet meer vermelden. Daarna volgt de naam van het land.

Na de titel plaats je tussen ronde haakjes de beschrijving van de bron in de taal van de bron. Bijvoorbeeld: (Unpublished master's thesis), (Unpublished doctoral dissertation), (Ongepubliceerde masterproef), (Ongepubliceerd proefschrift).

### **Procedure**

Student, A. (2010). *Titel van de masterproef* (Ongepubliceerde masterproef). Naam van de onderwijsinstelling, locatie van de onderwijsinstelling, land.

### **Voorbeeld**

De Feyter, K. (2010). *Sven Nys houdt van een stevige klim, en u? Een corpusstudie naar het gebruik van aanspreekvormen in tijdschriftadvertenties* (Ongepubliceerde masterproef). Hogeschool-Universiteit Brussel, België.

Elektronische versies van proefschriften of masterproeven die te raadplegen zijn via databases van de onderwijsinstelling, beschouwt APA als gepubliceerde bronnen. Na de titel vermeld je om welk type bron het gaat. De referentie eindigt met de URL van de bron.

### **Voorbeeld**

Van Beckum, P. (2006). *Irritant effectief: empirisch onderzoek naar de effectiviteit van irritatie opwekkende televisiereclame* (Masterproef). Geraadpleegd via <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2006-0706-200540/UUindex.html>

## **5.8 Cursusteksten van docenten**

APA vermeldt geen specifieke richtlijnen voor de referenties van gedrukt cursusmateriaal.

De afspraak binnen de faculteit Taal en Letteren van de HUB is om bij de cursustekst van een opleidingsonderdeel op de plaats van de titel de naam van het opleidingsonderdeel te vermelden. Na de titel volgt tussen vierkante haken de aanduiding [course material] of [cursustekst]. Op de plaats van de publicatie-informatie wordt de locatie vermeld (Brussel) gevolgd door een dubbele punt en de naam van de onderwijsinstelling (Hogeschool-Universiteit Brussel).

### **Voorbeeld**

Raedts, M. (2010). *Informatiebronnen voor schakelstudenten* [cursustekst]. Brussel: Hogeschool-Universiteit Brussel.

## **5.9 Collegenotities**

Eigen notities van een college vallen onder de noemer persoonlijke communicatie. Ze komen niet voor in de referentielijst.

## REFERENTIELIJST

- American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6<sup>th</sup> ed.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Habraken, A. (2008). *APA-richtlijnen voor literatuurverwijzingen*. Geraadpleegd op 10 februari 2009, via <http://www.uvt.nl/diensten/lis/instructie/apa.pdf>